

Wat planten ons leren; verleden en toekomst van educatief en wetenschappelijk groen erfgoed

Verslag Platform Groen Erfgoed
woensdag 4 maart 2015 te Amersfoort

Renske Ek - Welke toekomst heeft de hortus botanicus?

Er zijn in Nederland nog vier botanische tuinen gelieerd aan een universiteit. Een flink aantal arboreta en horti zijn gesloten, afgestoten, of krijgen een niet-wetenschappelijke functie. In het project Planten voor de Toekomst werken botanische tuinen samen om hun rol als kenniscentrum te versterken en net als musea te zorgen voor een moderne publieksprogrammering. Om tot goede afspraken te komen tussen hortussen over de verdeling van specialisaties wordt samengewerkt via de Stichting Nationale Plantencollecties.

De Hortus in Leiden is Nederlands eerste hortus en bestaat 425 jaar. Hij werd opgericht in navolging van de botanische tuin in Padua en ingericht met medische gewassen en voor medisch onderwijs. In 1593 stond de hortus onder leiding van Carolus Clusius, in nauwe samenwerking met hortulanus Dirck Outgaertsz. Cluyt. Clusius heeft ook veel nieuwe planten in Nederland geïntroduceerd. In de achttiende eeuw zijn er zoveel plant-introducties dat er dringend behoefte ontstaat een methodische ordening. Taxonomie ligt nog altijd aan de basis van het wetenschappelijk werk.

In 1636 volgde de Universiteit van Utrecht met een hortus op het bolwerk Sonnenborgh. De tuin verhuisde vervolgens naar de Lange Nieuwstraat waar het nu als museumtuin bestaat. Afgelopen decennia onderzocht de UU de mogelijkheden van het afstoten van de diverse tuinen. De hortus op de Uithof had nog wel degelijk bestaansrecht binnen de universiteit, maar moest wel inkomsten gaan genereren. Het Von Gimborn arboretum in Doorn werd afgestoten. De hortus Cantonspark in Baarn was dat al enige tijd eerder. De vakgroep systematische plantkunde is verdwenen, zijn er wel vakken overgebleven die bij andere afstudeerrichtingen geplaatst. Zo is er nog steeds een relatie tussen onderzoek, onderwijs en hortus.

Eind jaren tachtig van de vorige eeuw hebben de Nederlandse botanische tuinen onderling afspraken gemaakt om te zorgen voor spreiding van collecties over de tuinen. Door deze afspraken is een scala aan plantensoorten, -geslachten en -families te vinden, evenals specialisaties in bijvoorbeeld nutsgewassen, rotsplanten of Zuid-Amerikaanse flora. De Botanische Tuinen Utrecht zijn met 24 goedgekeurde deelcollecties één van de grootste deelnemers aan de Nederlandse Plantencollectie.

De botanische tuin Delft is opgericht in 1908 in relatie tot landbouw en nutsgewassen in Nederlands-Indië. Delft concentreert zich nog altijd op nutsgewassen en vernieuwende technische toepassingen van planten. Denk bijvoorbeeld aan het afvangen van fijnstof door verschillende plantensoorten.

Het voortbestaan van de vierde hortus, van de Vrije Universiteit in Amsterdam, is bedreigd. De hortus bevindt zich op een A-locatie bouwgrond bij de Zuid-as. Er zijn plannen voor de bouw van een ziekenhuis, al zijn die uitgesteld. De VU heeft een beroemde en grote collectie succulenten. Met een subsidie van het prins Bernhard Cultuurfonds wordt gewerkt aan het op orde krijgen van de registratie en ontsluiting van de collectie.

Botanische tuinen die niet (meer) aan een universiteit gelieerd zijn, waaronder kruidentuinen en arboreta, staan op de website van de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT), www.botanischetuinen.nl NVBT hanteert een brede definitie van een botanische tuin: een goed gedocumenteerde plantencollectie.

Deze tuinen houden zich bezig met een breed scala aan activiteiten van natuurbescherming tot voorlichting, beleving, educatie en onderzoek. Nieuw is de bijdrage aan de 'burgerwetenschap' (citizen science). Vrijwilligers helpen bij het verzamelen van data (denk aan vlindertellingen of fenologie) en maken zo meer onderzoek mogelijk. Op initiatief van de NVBT is het project Planten voor de Toekomst gestart. Het omvat het digitaliseren en ontsluiten van de gegevens van de collecties, maar ook cursussen en publieksprogramma's om bezoekers beter te leren kijken naar planten.

Als de grootste bedreigingen voor de hortus ziet Ek de terugtrekkende beweging van universiteit en overheid in combinatie met de lastige opgave om nieuwe financiering te vinden. De Hortus Amsterdam is dit overigens wel gelukt. Publieksparticipatie (vrijwilligers), burgerwetenschap, educatie en voorlichting en een waaier sociale en groene activiteiten komen ervoor in de plaats. Op 17 en 18 april is er dan ook het congres: Botanical Gardens in a Changing World, aan de universiteit Leiden.

Discussiepunt uit de zaal: De hortussen zijn deels zelf erfgoed geworden en zoeken naar andere functies dan de wetenschappelijke. In hoeverre kunnen de hortussen een rol spelen in het vermeerderen en beheren van bedreigde cultuurplanten en inheemse planten zoals die in het groen erfgoed voortdurend nodig zijn ter vervanging van gestorven exemplaren?

Aanwezigen vinden dit een goede vraag en willen dit nader onderzoeken. De hortus speelt al langere tijd een rol in het bewaren van in de natuur bedreigde planten. De vraag van hoveniers, ontwerpers en eigenaren van groen erfgoed naar geschikt plantmateriaal is permanent en vraagt om een oplossing.

Beline Geertsema - Van arboreum tot stadspark

Het grote aantal plantintroducties in de 18e en 19e eeuw is te koppelen aan de welvaart van particulieren in die tijd. Hun collecties van planten, heesters en bomen konden worden onderhouden met flink wat tuinmannen. Toen arbeid duurder werd, liep het met veel collecties niet goed af. In de 21ste eeuw is de plek van sommige enthousiaste eigenaren ingenomen door stichtingen met enthousiaste vrijwilligers, vaak op zoek naar subsidies voor onderhoudskosten.

Veel lokale stichtingen die een tuin of park onderhouden zetten zich in voor :

- cultuurhistorische groene monumenten in stand houden, men kan de geschiedenis eraan aflezen
- museale functie
- educatie door het uitdragen van die kennis, publiek trekken
- collectie-beheer, met naambordjes, en een verhaal
- samen werken, passie delen, binding van enthousiaste mensen
- recreatie; veilige groene rustpunten
- biodiversiteit.

Collectietuinen hebben soms grote transformaties doorgemaakt. Wat voorbeelden.

Pinetum Schovenhorst in Putten uit 1848 heeft een functiewijziging doorgemaakt van onderzoek naar recreatie. Begonnen als proeftuin en later arboretum is er tegenwoordig een speelbos, uitkijktoren en locatieverhuur.

Arboretum Trompenburg uit 1870 is steeds in de familie gebleven tot het laatste lid overleed. Deze voormalige buitenplaats op veengrond moet hard werken en creatief zijn om het hoofd boven water te houden. Het organiseren van evenementen is beperkt mogelijk op veengrond. De gemeente Rotterdam heeft de subsidie stop gezet.

Trompenburg doet mee aan allerlei Rotterdamse culturele activiteiten. Voor het Gimborn park in Doorn (1926) hing het voortbestaan een tijd aan een zijden draadje, maar heeft het gered. Na afstoting door Universiteit Utrecht wordt gewerkt met een combinatie van wetenschappelijke, educatieve en recreatieve functies en verhuur.

Het Cantonspark in Baarn is ontstaan als overtuin van villa Canton in 1902 – 1918. Tuinbaas J.Goossen maakte het ontwerp. In 1920 werd de tuin eigendom van Universiteit Utrecht en bleef dat tot 1985. De universiteit voegde een systeemtuin in en gaf er onderwijs. In 1987 werd de gemeente Baarn eigenaar waarmee het park in nieuwe fase, als stadspark, in ging. De gemeente voegde een kinderboerderij toe en legde rozenperken aan om te verhinderen dat er wordt gevoetbald. Uit zorg over de afnemende kwaliteit van het beheer nam een medewerker van de universiteit in 1993 het initiatief tot de oprichting van de Stichting Vrienden Van het Cantonspark.

Baarn is al een hele groene gemeente en een stadspark is daarom niet dringend nodig. Het verantwoorden van investeringen in het park is dan ook lastig voor de gemeente. Dankzij het werk van de vrijwilligers staat het park er toch mooi bij en levert een kleurige achtergrond voor veel trouwreportages. De grote wintertuin (gebouw met veel glas) werd voor 2,3 miljoen euro gerestaureerd. De beoogde nieuwe functie viel echter niet in goede aarde bij omwonenden, waardoor het gebouw leeg staat en opnieuw dreigt te vervallen. Zo blijft er telkens zorg om dit monument in stand te houden.

Speakerscorner

- Oproep door Christie Weduwer namens de Tuinenstichting. Deze zou graag een dag organiseren voor al die organisaties die vrijwillig de zorg voor een **stadspark** op zich nemen, de **'Vrienden van'** stichtingen. Een dag om kennis uit te wisselen en ideeën op te doen. Veel adressen zijn bekend, maar geef vooral uw gegevens door aan: info@tuinenstichting.nl.
- Paul Verkuijl kondigt het symposium 'De Toekomst van de buxus' naar aanleiding van de **buxusziekte**, georganiseerd door de erfgoedhoveniers, 30 maart op Paleis 't Loo.

Hein Koningen - Ontluikend natuurbesef en de ontwikkeling van heemtuinen

De periode rond 1900 (1894-1914) staat wel bekend als het natuurhistorisch of biologisch / pedagogisch réveil: onderwijzers als Heimans, Thijsse, Jaspers, Ceton, Heukels en Heinsius speelden hierin een rol. Heimans en Thijsse namen hun leerlingen naar buiten voor aanschouwelijk natuuronderwijs.

Het was de tijd waarin de plantensociologie ontstond, tegenwoordig vegetatiekunde. Professor Hugo de Vries, hoogleraar plantkunde aan de Universiteit van Amsterdam nam in 1897 in de Hortus Botanicus van Amsterdam een proef met de aanleg van een kunstmatig veen in een bak van 3 ½ x 10 meter. De jonge hortulanus Adriaan (A.J.) van Laren plantte voor hem 150 plantensoorten van de Kortenhoefse Plassen en uit de Gooise en Gelderse heidestrecken. Al snel ging het onkruid woekeren en bleek onderhoud nodig. In zijn boek 'Zaaien en planten' van 1899 beschrijft De Vries dit veentje.

In Engeland en Duitsland ontstond het idee om wilde, inheemse planten te gebruiken in de tuin- en parkaanleg. William Robinson schreef een natuurlijke sfeer in zijn boeken *The Wild Garden* (1870) en *The English Flower Garden and Home Grounds* (1883). Echt vernieuwend was Willy Lange (1864-1941), tuinarchitect en leraar aan de Königliche Gärtnerlehranstalt in Berlijn-Dalem. In 'Die Gartengestaltung der Neuzeit' (1907) liet hij binnen de tuinkunst nieuwe mogelijkheden met wilde planten zien. In de Naturgarten wilde hij 'ideaal'beelden uit en naar de natuur verwezenlijken.

Adriaan van Laren heeft de ideeën van Lange in ons land helpen uitdragen via het boek 'Decoratieve tuinbeplanting' (1913). Jac.P. Thijsse schreef zoals bekend over allerlei

natuuronderwerpen, maar ook de schoonheid van de wilde planten en de mogelijkheid ze in tuin en park te gebruiken belichtte hij regelmatig.

Voor Nederlandse ontwerpers en tuin- en landschapsarchitecten bleek Willy Lange een inspiratiebron. Th.J. Dinn, Van der Linden van Snelrewaard, Hartogh Heys van Zouteveen (1870-1943) en Geertruida Carelsen publiceerden over wilde planten in de tuinkunst en de manier waarop de sfeer die de beplanting van zichzelf had, versterkt kon worden. Het aanleggen van tuinen en parken met wilde, inheemse planten begon met Thijsse's Hof in Bloemendaal (1925), De Laarmantuin in de Hortus Botanicus in Haren Gr. (1930), De Landschappentuin De Heimanshof in het Zuiderpark in Den Haag (1933), de Heimanshof in Vierhouten (1935) en De Braak en Thijssepark in Amstelveen (1940,1941).

Leonard Springer maakte het ontwerp voor Thijsse's Hof in Bloemendaal en de jonge Kees Sipkes (1896-1989), kweker en kenner van wilde planten, voerde de aanleg uit. Flora en fauna van de duinen in Kennemerland moesten in dit 'instructief plantsoen' te beleven zijn. Uitgangspunt waren plantensociologische principes en natuurlijke processen, ook bij het extensieve beheer van maaien en kappen. Thijsse leverde de soortenlijsten voor de beplanting en was daarmee in feite de eerste heemtuin pionier in ons land.

Kees Sipkes had vanaf begin 1920er jaren tot in de 1940er jaren had hij een kwekerij voor wilde, inheemse planten: De Teunisbloem in Overveen. Na de Tweede Wereldoorlog werd Sipkes beheerder van Voorne's Duin in Zuid-Holland waar hij Tenellaplas aanlegde.

Christiaan (C.P.) Broerse (1902-1995) kreeg eind jaren 1930 opdracht van het gemeentebestuur van Amstelveen om rond de oude veenplas De Braak (16e eeuw) een park aan te leggen. De informatie over plantengemeenschappen inspireerde hem. De veen- en moerasgrond rond de plas was ongeschikt voor een traditioneel park met cultuurgewassen. Bovendien had het gebied al een eigen sfeer. Broerse zorgde voor een creatieve omzetting van dit stuk natuur naar een park met een verhoogde belevingswaarde. Wat dat betreft trad hij in het voetspoor van Willy Lange.

Snel daarna volgde de opdracht voor een tweede park in Amstelveen, het Jac.P. Thijssepark. Broerse kreeg een kundige rechterhand in de persoon van Koos Landwehr (1911-1996). Landwehr ontwikkelde een scala aan kweek en onderhoudstechnieken en -methoden voor de heemparken. Het is de combinatie van deze beide heemparkpioniers geweest die heeft geleid tot het Amstelveense succes op het gebied van heemparken.

Broerse was niet tevreden met de term instructief plantsoen, omdat het recreatie en esthetiek uitsloot. Daarom introduceerde hij in 1946 de naam heempark. Het verschil tussen heempark en heemtuin is een kwestie van schaal. Heemgroen is aangelegd groen met wilde planten zonder de vorm of sfeer van een park of tuin, zoals bloemrijke bermen, bosranden, oevers, waterlopen, bloemenakkers.

Later gaf Ger Londo de voorkeur aan de namen natuurtuin en -park voor tuinen en parken waar natuur optimaal haar gaan mag gaan, vegetaties zich geheel natuurlijk mogen ontwikkelen, d.w.z. natuurlijke processen zich geheel spontaan en zelfstandig kunnen voltrekken, weliswaar onder een extensief beheer.

Na de oorlog volgden Zaandam (1950), Venlo (1950), Leiden (1958), Schiedam (1959), Rotterdam (1959, 1967), Delft (1966), Leiderdorp (1970) en Nijmegen (1970). Rond 1970 waren op ongeveer vijftien plaatsen in ons land heemtuinen en -parken aanwezig. De meeste waren aangelegd door gemeenten of grote organisaties en vakkundig ontworpen door een ontwerper of landschapsarchitect. Bij het publiek nam de bekendheid toe.

Vanaf eind jaren 1960 was er een sterk toenemende belangstelling voor natuur en milieu. Op de tuinbouwtentoonstelling 'Floriade' te Amsterdam in 1972, was veel ruimte voor wilde flora in de aanleg. Dat heeft het gebruik van wilde planten zeker gestimuleerd.

Ook particulieren, via verenigingen als KNNV, IVN, KMTP, legden tuinen met milieus voor wilde planten aan. Natuur- en milieueducatie speelde er een grote rol. Aandacht voor het ontwerp was er minder. Ontwerpers en tuinarchitecten waren er nog zelden bij betrokken.

Steeds meer vakliteratuur kwam beschikbaar. Vakmensen van gemeenten gebruikten 'Landschap en beplanting in Nederland' van C.G. van Leeuwen en M. Doing Kraft (1959) en 'Plantengemeenschappen in Nederland' van V. Westhoff en A.J. den Held (1969). Landwehr stelde de 'Geschiktheidslijst van wilde planten' (1968) samen. Later verschenen de uitgebreidere versies 'Heemparken en tuinen' (1973) en 'Inheemse planten voor park en tuin' (1980). Veel gelezen zijn ook 'Wildeplantentuinen' (1974) van Landwehr en Sipkes en 'Natuurtuinen en -parken' (1977) van Londo. Wilde, inheemse planten waren echter niet (op deze schaal) bij professionele kwekers verkrijgbaar. Alleen de plantsoendienst van Amstelveen had vanaf ca. 1965 zaai- en plantgoed ter beschikking. Rob Leopold en Dick van den Burg brachten herin vanaf 1978 verandering met het kleinschalige zaadteeltbedrijf 'Cruydt-Hoeck' in Groningen. Zij leverden wilde plantenzaden uitgaande van origineel Nederlands materiaal. Het bedrijf is overgenomen en bestaat nog altijd.

Marianne van Lier en Willy Leufgen kwamen na een inventarisatie in 1988 tot de ontdekking dat er inmiddels 100 heemtuinen of -parken waren. De 'Landelijke Werkgroep Heem- en Natuurtuinen' voorzag in de behoefte van het uitwisselen van ervaring. Net als het tijdschrift 'Oase'. In 1993 volgde de oprichting van Stichting Oase, een platform en forum voor betrokkenen bij heem- en natuurtuinen. In dat jaar bevat de Oasegids beschrijvingen van ruim 160 openbaar toegankelijke heemtuinen en -parken, wildeplantentuinen en natuurrijke tuinen en -parken.

In de huidige tijd maken de heemtuinen en -parken een moeilijke tijd door. Financiële bezuinigingen van de rijksoverheid hebben invloed op lagere overheden en andere organisaties, ook op het private vlak. Beheerders van de tuinen en parken moeten deze werkelijkheid onder ogen zien en zich beraden hoe hun tuinen veilig te stellen en te behouden voor de toekomst. In het bijzonder de oudere heemtuinen die vaak tot de waardevolste behoren.

Daarbij is het wegebben van gespecialiseerde vakkennis en ervaring en het beschikbaar blijven van enthousiaste en gemotiveerde ecologische hoveniers en vrijwilligers een toenemend probleem.

De faciliteiten voor educatie zijn ook sterk verminderd. Natuur- en Milieucentra zijn bedreigd in hun voortbestaan. Het valt op dat burgers hiertegen nauwelijks in verzet komen. Naar educatie in heemtuinen- en parken is nooit echt onderzoek gedaan, dus over de werkelijke, huidige situatie op dit gebied zijn we niet echt op de hoogte. Het zou nuttig zijn als een onderzoek zou plaats vinden.

Ellen Steendam – Volkstuinen in Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft van alle provincies in Nederland het grootste oppervlak aan volkstuin. Dat bleek in 2012 uit een project over de volkstuinen in Zuid-Holland. Het doel van het project was het onder de aandacht brengen van volkstuinen, en het belang ervan in onze tijd. Volkstuinen leveren een bijdrage aan het besef van natuur in de stad. Ze zorgen voor voedsel en het zijn plaatsen van rust en recreatie en sociale interactie. Het project bestond uit verschillende onderdelen: een volkstuinkaart met informatie en voorbeelden en een reizende fototentoonstelling.

Volkstuinen liggen van oudsher in of rond steden. Vanaf de middeleeuwen worden percelen in stedelijk bezit aan inwoners verpacht: de cooltuinen of coolghaerden, genoemd naar de kool die veel werd verbouwd. In de zeventiende eeuw ontstaan in Rotterdam de laanorganisaties. Particuliere grondeigenaren leggen tuinen aan buiten de

stadspoorten. Ook in Leiden worden net buiten de stadsmuren particuliere tuinen aangelegd.

In 1784 wordt de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen opgericht. Deze organisatie heeft als doel om het ontwikkelingspeil en de levensomstandigheden van vooral de lagere sociale klassen te verbeteren. De verhuur van tuinen draagt bij aan de 'vergroting van het arbeidsvermogen' en verbetering van de 'zedelijke toestand' van de Nederlandse werkman. Deze gedachte vindt gehoor bij onder meer kerkbesturen en woningbouwverenigingen. De Bond van Nederlandsch Spoorwegpersoneel start met de uitgifte van langs het spoor gelegen stukjes grond aan medewerkers. Het Comité voor Volkstuinen in Amsterdam, opgericht in 1909, had als doel 'het gebruik van volkstuinen voor ingezetenen van Amsterdam te bevorderen'. De gedachte bij dit comité was niet meer zozeer armoedebestrijding, maar de volkstuin als ontspannende bezigheid.

In het begin van de 20ste eeuw groeit het aantal tuinen snel. De Eerste Wereldoorlog geeft het Nederlandse volkstuinwezen een flinke impuls. Vanwege de voedselschaarste besluiten veel gemeenten om extra grond voor de verbouw van groenten beschikbaar te stellen.

Na de oorlog groeit de stad en hiermee ook het aantal volkstuintjes. Steeds vaker worden de stukjes grond rechtstreeks aan gebruikers verhuurd, zonder tussenkomst van maatschappelijke instellingen. Zodoende wordt overleg tussen de huurders en verhuurders van de grond noodzakelijk. Dit zorgt voor de oprichting van steeds meer tuinverenigingen. Op landelijk niveau leidt dit in 1917 tot de oprichting van de Bond van Volkstuinders, het latere Algemeen Verbond van Volkstuin Verenigingen in Nederland (AVVN). De AVVN is nog steeds de belangenbehartiger van alle volkstuincomplexen in Nederland.

Ook de Tweede Wereldoorlog zorgt voor groei van het aantal tuinen binnen en buiten de stad uit noodzaak. Na de bevrijding volgt de periode van wederopbouw. De welvaart neemt toe, net als de hoeveelheid vrije tijd. De volkstuin wordt meer en meer een recreatietuin. De vorm en de aanleg van de complexen is in de periode voor de WOII vooral doelmatig. De volkstuinverenigingen maken wel werk van een verzorgd aanzien van het complex door middel van regels voor bijvoorbeeld kleur, plek en afmetingen vande schuurtjes.

Na de oorlog krijgen volkstuincomplexen langzaamaan een plek binnen bestemmingsplannen. Er komen regels over afmetingen van de kavels, het gebruik en het wel of niet oprichten van een huisje.

In de jaren '60 en '70 komen er nieuwe complexen bij, niet alleen rond de steden, maar ook in dorpen. In deze periode is een duidelijk onderscheid te zien tussen de recreatieve verblijfstuinen met huisjes, waar ook een verenigingsgebouw is en die zich ontwikkelen tot volkstuinparken en daarnaast de moestuincomplexen die sober zijn qua opzet.

In het bestemmingsplan Harga in Schiedam (2013) is het tuincomplex Vijfsluizen opgenomen, dit heeft als bestemming Recreatie-Volkstuin gekregen. Schiedam heeft overigens een lange traditie als het gaat om volkstuinen. Al vanaf 1909 ontstonden daar de eerste arbeiderstuinen. Bijzonder aan dit complex is de afstemming van de padenstructuur en de verkaveling op het oorspronkelijke polderlandschap. Terwijl de eerste volkstuingebruikers voornamelijk arbeiders waren, zie je tegenwoordig volkstuinders uit alle lagen van de bevolking. De fototentoonstelling van 2012 laat zien hoe groot de verscheidenheid op de volkstuin is. Groenten, siertuinen, miniatuurbollenveldjes en complete zomerhuisjes komen voor. De educatieve en ecologische functies krijgen vorm via vlindertuinen en insectenhôtels.

Ondanks de populariteit van volkstuinen, staan ze vaak onder druk. Het aantal neemt af. Uit onderzoek door het CBS blijkt dat er in 1996 2250 volkstuincomplexen waren, in 2006 waren dat er 1984. De volkstuinen in Zuid-Holland hadden het in deze periode het moeilijkst. Stadsuitbreidingen rond grote steden zorgden ervoor dat volkstuinen voor nieuwbouw moesten wijken. Maar ook de Nederlandse Spoorwegen is debet aan de

afname van tuingrond. In de afgelopen jaren heeft de NS veel contracten van moestuintjes langs het spoor opgezegd omdat de grond nodig was voor spoorverbreding of omdat het niet meer veilig was.

De meeste gemeenten in Zuid-Holland hebben geen speciaal beleid voor volkstuinen. Opname van het complex in een bestemmingsplan biedt bescherming maar kan niet voorkomen dat een complex op een gegeven moment om de ruimte moet concurreren. Den Haag heeft een paar jaar geleden werd een nota geschreven over de tuincomplexen en de gewenste inpassing ervan in de ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente ondersteunt initiatieven van de Haagse tuindersbond die gericht zijn op een betere toegankelijkheid en een multifunctioneel gebruik. Veel complexen zijn actief betrokken bij evenementen in de stad en educatieve projecten met scholen. Zo zijn ze zichtbaar voor publiek en politiek en dat is belangrijk voor hun bestaanszekerheid.

Volkstuinen hebben verschillende functies: recreatief, sociaal, educatief. Het zijn groene oases en ze versterken de biodiversiteit. Hiermee zijn ook de waarden die je aan de volkstuin kunt toekennen divers. Tot wettelijke bescherming van volkstuincomplexen is het nog niet gekomen. Toch is het de moeite waard om te onderzoeken welke complexen qua opzet en structuur en wellicht wat betreft bebouwing cultuurhistorisch van belang zijn. Voor het behoud is het in de eerste plaats van belang dat een gemeente de volkstuin waardeert als waardevol element en dat ook als zodanig benoemt in gemeentelijk beleid en in planvorming.